

Vzpomínáte si na „Tajemství krve“?

Název emise: Osobnosti - Jan Janský

Den vydání: 15. březen 2023

Hodnota: 27 Kč; č. 1192

Rozměr známkového obrazu: 23 x 40 mm

Výtvarný návrh: Lenka Vojtová

Druh tisku: OF; **Tisk:** Tiskárna Hradištko

Tisková forma: 2x PA 50

Náklad: 500.000

FDC: digitální tisk; **Tisk:** Tiskárna Hradištko

Náklad: 2.400

Tak se jmenoval film o Janu Janském, natočený v roce 1953 k jeho nedožitým osmdesátým narozeninám. Vladimír Ráž v hlavní roli jímavě podal tragický osud autora jednoho z největších objevů v medicíně, čtyř krevních skupin, který pak zachránil obrovské množství životů a vlastně bez větších změn se využívá dodnes.

Jan Janský se jako lékař věnoval více oborům. Především však byl psychiatrem a jako takový začal na konci předminulého století zkoumat, zda existuje vztah mezi srážlivostí krve a duševními poruchami. V průběhu let provedl obrovské množství vyšetření a pokusů a po jejich vyhodnocení otevřeně publikoval, že takový vztah neexistuje. Mimo hlavní výzkumný záměr však zjistil, že lidská krev se obecně dělí do čtyř základních skupin, a to podle vlastností krvinek. Hematologie byla tehdy v plenkách, a tak jeho objev nevzbudil větší pozornost. Pro úspěšnost krevních transfúzí však šlo o zjištění zásadní, což se potvrdilo za Velké války, již se zúčastnil jako frontový lékař.

Janského zásluhy pro svět objevili vlastně Američané, lékaři, kteří se rovněž zabývali výzkumem krevních skupin. Došlo k tomu ale až dva roky po jeho smrti – zemřel na srdeční onemocnění v poměrně mladém věku 48 let... Osud jeho rodiny byl vůbec tragický. Jeho švagrem byl Alois Rašín, odsouzený jako odbojář za první světové války k trestu smrti a později omilostněný, pak jeden z mužů 28. října a v novém československém státě první ministr financí, zavražděný v roce 1923 anarchokomunistou. Janského synovcem byl Aloisův syn Ladislav Rašín, od roku 1939 vězněný jako odbojář nacisty a rovněž odsouzený k trestu smrti, který zahynul v německém vězení krátce před koncem II. světové války.

Dnes se na počest památky objevitele krevních skupin v Česku i na Slovensku uděluje bezpráspěvkovým dárčům krve Medaile / Plaketa prof. MUDr. Jana Janského. Ta má více stupňů podle počtu odběrů, a ti kdo ji mohou nosit, jsou v mých očích nenápadnými hrdiny všedního dne.

Autorkou návrhů emise je nová tvář v naší známkové tvorbě, grafička Lenka Vojtová (1966), absolventka Akademie výtvarných umění, kde studovala u prof. Ladislava Čepeláka, uváděného mezi autory čs. známek (možná však nepřesně), jehož žáky bylo více pozdějších tvůrců našich známek (například Jaromír Knótek, Josef Saska a další). Známkou vytvořila jako počítačovou grafiku a počínala si přitom sympaticky střídme. Do jejího obrazu

zakomponovala jen Janského podobiznu a pak symboly označující čtyři krevní skupiny (i když ne tak, jak je označoval on – nazval je totiž římskými číslicemi I. až IV., písmeny začaly být všeobecně označovány až dvacet let po jeho smrti). Písmo a číslice jsou secesní, jako odraz doby, v níž Janský učinil svůj objev, a sympatickou drobností je, že stejným způsobem je provedeno i jméno autorky a rok vydání, tedy v podstatě miniaturní údaj, na jehož sjednocení s celkovou podobou známky se někdy zapomíná.

Kresebná výzdoba FDC zobrazuje symbolicky krvinky zvětšené v mikroskopu. Příjemně jednoduché razítko znázorňuje kapku krve s označením jejích skupin. FB

FDC

Autorka nové emise Lenka Vojtová